

GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MADANIYAT VA QADRIYATLARNI SAQLAB QOLISHDAGI USTUVOR VAZIFALAR

Raximova Gujahan Ashurali qizi

Farg'ona ixtisoslashtirilgan maqom maktab-internati

Katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17375172>

Annotasiya: maskur maqolada milliy madaniyatni rivojlantirish va saqlab qolish, yoshlarda, do'stlik, mehmondo'stlik, insonparvarlik, axloqiy poklik, saxiylik, xushmuomalalik, hayolilik, ozodalik, xushchaqchaqlik, xushfe'llik, mardlik, samimiylik, lutfi karamlik, ona yurt va xalqiga muhabbatlilik, diyonatlilik, halollik, or-nomuslilik, mehnatsevarlik, o'tmishga hurmat, milliy g'urur, vatanparvarlik, millatparvarlik kabi insoniy faziltlarni shakllantirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. globalizatsiya sharoitida taraqqiyotga erishish bilan birga milliy madaniyat va qadriyatlarni asrab qolish har bir jamiyat oldida turgan dolzarb vazifalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: urf-odat, jamiyat, kelajak avlod, axloqiy poklik, saxiylik, xushmuomalalik, hayolilik, ozodalik, xushchaqchaqlik, xushfe'llik, mardlik, samimiylik, lutfi karamlik, ona yurt.

Аннотация: в данной статье развитие и сохранение национальной культуры, формирование у молодежи таких человеческих качеств, как дружба, гостеприимство, гуманизм, нравственная чистота, щедрость, вежливость, скромность, чистота, жизнерадостность, доброта, мужество, искренность, щедрость, любовь к родине и народу, честность, порядочность, честь, трудолюбие, уважение к прошлому, национальная гордость, патриотизм и национализм, остается одной из приоритетных задач сегодняшнего дня. Наряду с достижением прогресса в условиях глобализации освещены актуальные задачи, стоящие перед каждым обществом по сохранению национальной культуры и ценностей.

Ключевые слова: традиция, общество, будущее поколение, нравственная чистота, щедрость, вежливость, скромность, чистота, жизнерадостность, доброта, мужество, искренность, щедрость, родина.

Abstract: In this article, the development and preservation of national culture, the formation in young people of such human qualities as friendship, hospitality, humanism, moral purity, generosity, politeness, modesty, purity, vitality, kindness, courage, sincerity, generosity, love for the Motherland and people, honesty, integrity, honor, diligence, respect for the past, national pride, patriotism, and nationalism remain one of the priority tasks of today. Along with achieving progress in the context of globalization, the urgent tasks facing each society in preserving national culture and values are highlighted.

Key words: tradition, society, future generation, moral purity, generosity, politeness, modesty, cleanliness, cheerfulness, good nature, courage, sincerity, generosity, homeland.

KIRISH

Jahonda, "millat va elatlarning o'ziga xos tarixiy merosi, san'ati va adabiyoti bilan bir qatorda ularning milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlari, urf-odat va marosimlari, madaniy munosabat va axloqiy fazilatlari qadriyatlar tizimiga kiradi. xalqning o'ziga xosligini saqlab qolishda, yosh avlodni tarbiyalash jarayoni muhim"¹ahamiyatga ega. Jumladan,

¹Sabirova Karomat Sadullaevna. Shaxs axloqiy tarbiyasini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni. /Scientific Journal Impact Factor. - Urganch; July 2021.-B.93-94.

“bugungi globallashuv sharoitida milliy madaniyatni rivojlantirish va saqlab qolish” holatlari ham namoyon bo‘lmoqda. “Zero, ertangi kuni uchun qayg‘uradigan har bir mamlakat, har bir jamiyatda ma’naviyat va ma’rifat kabi tushunchalar yuksak qadrlangan”². Bunday sharoitda eng avvalo jamiyat axloqiy muhitini ana shu salbiy ta’irlardan asrab qolish ehtiyoji o‘rni chandon ortadi”³. Globallashuv natijasida dunyo o‘zining barcha subyektlari bilan bog‘lanib tobe bo‘lib bormoqda⁴. Kelajak avlod va millat uchun, yuksak madaniyatni rivojlantirish zahirida, ko‘p millatli xalqni birlashtirish zarurati ortib bormoqda.

Milliy madaniyatni rivojlantirish va saqlab qolish, yoshlarda, do‘stlik, mehmondo‘stlik, insonparvarlik, axloqiy poklik, saxiylik, xushmuomalalik, hayolilik, ozodalik, xushchaqchaqlik, xushfe‘llik, mardlik, samimiylik, lutfi karamlik, ona yurt va xalqiga muhabbatlilik, diyonatlilik, halollik, or-nomuslilik, mehnatsevarlik, o‘tmishga hurmat, milliy g‘urur, vatanparvarlik, millatparvarlik kabi insoniy fazilatlarni shakllantirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda. Globalizatsiya sharoitida taraqqiyotga erishish bilan birga milliy madaniyat va qadriyatlarni asrab qolish har bir jamiyat oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Chunki global jarayonlar insoniyatning umumiy taraqqiyotini tezlashtirsa-da, milliy o‘zlik, tarixiy meros va madaniy an’analarini so‘ndirish xavfini ham yuzaga keltiradi. Milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlar alohida xalqlarning va millatlarnigina emas, balki bashariyat (insoniyat)ning mulki, hazinasidir.

Mamlakatimizda yoshlarning milliy madaniyatini yuksaltirishda, yoshlarni erkin fikrlashga o‘rgatish, hayot mazmunini tushunib olishiga ko‘maklashish, o‘z-o‘zini idora va nazorat qila bilish, yoshlar ijodkorligi, iqtidorini yuzaga chiqarish, insonparvarlik odobi me‘yorlarini shakllantirish - (bir-birini tushunish, mehribonlik, shafqatlilik, irqiy va milliy kamsitishlarga qarshi kurasha olish) da, muomala odobi kabi sifatlarlarni shakllantirishdan iborat. O‘z navbatida jamiyat taraqqiyotida, milliy-ma’naviy xavfsizlikni ta‘minlash, g‘oyaviy-mafkuraviy ta’sirlarning oldini-olish, hamda mafkuraviy-siyosiy muammolarning yoritish muhim konseptual ahamiyat kasb etadi. Zero milliy madaniyat va qadriyatlar asosida, xalqning an’analarini, milliy madaniyati, ma’naviy merosini o‘zida shakllantirish negizida yangi O‘zbekistonning barqaror taraqqiyotini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yangi o‘zbekistonning rivojlanish bosqichida milliy madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga ustuvor darajada sifatida aksiologik ta’limotga nisbatan munosabatlar ijobiy tomonga o‘zgardi. olib borilayotgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki qadriyatlarni baholash mezonini obyektiv zaruriyatga aylandi, milliy qadriyatlarning umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish negizida dolzarb ilmiy-falsafiy muammolarni keltirib chiqardi. Zero, globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda milliy madaniyatni yo‘qotmaslik, balki uni yangicha mazmunda boyitish dolzarb va muhim ahamiyatga egadir. Milliy madaniyat insoniyat sivilizatsiyasining umumiy rivojlanishida muhim bo‘g‘in bo‘lib, uning ildizlari qadimiy an’analar, qadriyatlar va urf-odatlariga borib taqaladi. Milliylik va umuminsoniylik uyg‘unligi milliy madaniyatni falsafiy tadqiq etishda

²Xakimov Alisher Olimjonovich. Globallashuv sharoitida milliy-ma’naviy qadriyatlarni asrash muammosi./ Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar (2024 йил № 6).

³X.P.To‘xtayev. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o‘zaro aloqadorligi./ International Scientific Conference. DOI: 10.24412/2181-1385-2022-2-512-517. April, 2022.-B.515.

⁴Abduraxmonova Sevinch, Charos Fayziy. Globallashuv va milliy madaniyatning jamiyatga ta’siri. Journal of Analytical Synergy andScientificHorizon ISSN: 3060-5261 Impact faktor: 9.9Volume 1, Issue 3, Series A 2025.

markaziy mezon hisoblanadi. Har bir xalqning madaniyati tarixiy jarayonlarda shakllanishini e'tirof etadi. Unga hududiy, diniy, siyosiy, ijtimoiy omillar ta'sir etadi. Shu bois, milliy madaniyatni anglash uchun uni tarixiy bosqichlarda o'rganish zarur. Milliy madaniyat xalqning ma'naviy dunyosi, ijtimoiy hayoti, milliy o'ziga xosligini ifodalaydi. Shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarda madaniyat asosiy bog'lovchi kuch sifatida namoyon bo'ladi. Milliy madaniyatni rivojlantirish va saqlab qolishning nazariy-metodologik asoslari shundan iboratki, u bir tomondan tarixiy an'analarni mustahkamlash, ikkinchi tomondan esa zamonaviy global o'zgarishlarga moslashuvchanlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, milliy madaniyatni falsafiy, sivilizatsion va aksiologik yondashuvlar asosida chuqur tadqiq etish hozirgi davrning eng muhim ilmiy vazifalaridan biridir.

Madaniyat - umuminsoniy hodisa, faqat bir xalqqa tegishli, faqat bir xalqning o'zigina yaratgan sof madaniyat bo'lmaydi va bo'lishi ham mumkin emas. Har bir milliy madaniyatning asosiy qismini shu millat o'zi yaratgan bo'lsada, unda jahon xalqlari yaratgan umuminsoniy madaniyatning ulushi va ta'siri bo'ladi, albatta. Madaniyat hech qachon sinfiy hodisa bo'la olmaydi. U barchaga baravar xizmat qiladi. Masalan, san'at va adabiyot durdonalari, me'morlik obidalari, maqomlar, fan yutuqlari va boshqa barchaga tegishlidir.

Madaniyat kishilar faoliyatining faqat moddiy natijalari (mashinalar, texnik inshootlar, san'at asarlari, huquq, axloq normalari va hokazo)ni emas, shu bilan birga, kishilarning mehnat jarayonida voqe bo'ladigan subyektiv kuch-quvvatlari va qobiliyatlari, g'amxo'rlikning mevasi"⁵ (bilim va ko'nikmalari, ishlab chiqarish va professional malakalari, intellektual, estetik va axloqiy kamoloti, dunyoqarashi, ularning jamoa va jamiyat doirasidagi o'zaro muomalalari)ni ham o'z ichiga oladi.

Madaniyatning ikki asosiy turi- moddiy va ma'naviy ishlab chiqarishga qarab madaniyat moddiy va ma'naviy madaniyatga bo'linishi keltirib o'tilgan. Moddiy madaniyat moddiy faoliyatning barcha sohalarini hamda uning natijalari (mehnat qurollari, turar joy, kundalik turmush buyumlari, kiyim-kechak, transport, aloqa vositalari va boshqalar)ni o'z ichiga oladi. Ma'naviy madaniyatga ong, ma'naviyat sohalar kiradi (bilim, axloq, ta'limtarbiya, huquq, falsafa, etika, estetika, fan, san'at, adabiyot, mifologiya, din va boshqalar).

Har bir jamiyat o'z madaniyat tipiga ega. Jamiyatlarning almashinishi bilan madaniyat tipi ham o'zgaradi, biroq bu hol madaniyat taraqqiyoti uzilib qolganini, eski madaniyat yo'q bo'lib madaniy meros, o'tmish qadriyatlardan voz kechilganini anglatmaydi. Zotan, har bir yangi jamiyat o'zidan ilgari jamiyatning madaniy yutuklarini zaruriy ravishda meros qilib oladi va ularni ijtimoiy munosabatlarning yangi tizimiga kiritadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki insonning qadr-qimmati, sha'ni, or-nomusi, g'ururi milliy qadriyatlar bilan bevosita bog'liq, milliy qadriyatlar har bir millatning o'ziga xos xususiyatlari, xossalari, belgilari, alomatlarini ifodalovchi falsafiy, tushuncha bo'lib, o'sha millat bosib o'tgan ijtimoiy taraqqiyot jarayonida shakllangan milliy madaniy meros xazinasiga qo'shgan hissasini, ulushini ifodalaydi. Xuddi shu milliy o'ziga xoslik, o'ziga moslik, millat madaniyatida, adabiyotida, san'atida, tilda, dinida, tarixiy xotirasida, yashash, ishlash va fikrlash tarzida, urf-odatlarida, rasm-rusumlarda baytam-u sayillarida o'z ifodasini topadi.

⁵Ziyodaxon Dilshodjon qizi To'g'onboyeva Xolmo'minov Zokir o'g'li Mo'minmirzo. Yangi O'zbekistonda madaniyat va san'at sohasiga qaratilayotgan chora-tadbirlar./. "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal Volume 3 Issue 2 / June 2022.

Milliy qadriyatlar milliy ma'naviy madaniyat ifodasi bo'lib, har bir millatning insoniylik xazinasiga qo'shgan munosib hissasining hosilasidir. Bugungi kunda davlatimiz "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" degan bosh tamoyil asosida taraqqiyotning yangi, yanada yuksak bosqichiga ko'tarilmoqda. Ayni davrda ham milliy qadriyatlar, shaxs ma'naviyati, millat taqdiri eng asosiy va oliy qadriyat sifatida yuksak o'rnini saqlab qoladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Sabirova Karomat Sadullaevna. Shaxs axloqiy tarbiyasini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'рни. /Scientific Journal Impact Factor. - Urganch; July 2021.
2. Xakimov Alisher Olimjonovich. Globallashuv sharoitida milliy-ma'naviy qadriyatlarni asrash muammosi./ Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar (2024 йил № 6).
3. X.P.To'xtayev. Milly va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro aloqadorligi./ International Scientific Conference. DOI: 10.24412/2181-1385-2022-2-512-517. April, 2022.
4. Abduraxmonova Sevinch, Charos Fayziy. Globallashuv va milliy madaniyatning jamiyatga ta'siri. Journal of Analytical Synergy andScientificHorizon ISSN: 3060-5261 Impact faktor: 9.9Volume 1, Issue 3, Series A 2025.
5. Ziyodaxon Dilshodjon qizi To'g'onboyeva Xolmo'minov Zokir o'g'li Mo'minmirzo. Yangi O'zbekistonda madaniyat va san'at sohasiga qaratilayotgan chora-tadbirlar./. "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal Volume 3 Issue 2 / June 2022.